

Rožmberská kniha

Knihá starého pána z Rožmberka

Gabriela Klimszová

Co to je ?

- **Nejstarší právní** kniha psaná **česky**
- Nejstarší česky psané prozaické dílo světského charakteru
- **Systematický** uspořádané obyčejové právo, které obsahuje dobovou úpravu
- Obsahuje právní ustanovení, ale i rady, jak je využít v praxi
- Obsahuje **právo procesní**, ale i **právo hmotné** (šlechtické a městské)
- Mnoho opisů, ale jen málo se jich dochovalo v původní podobě

Kdy došlo k sepsání knihy ?

JUDr. H. Jireček:
1320-1330, (před r. 1348)

František Palacký:
před. r. 1300

Po r. 1300 ?

důvody pro:

1. ražba grošů, která začala r. 1300
2. zmínka o úřadu dvorského sudího Jan Lucemburský (1310-1346)
3. pan Plichta z Rožďalovic (okolo r. 1320)
-> viz. čl. 43

důvody proti:

1. počítání grošů se do knihy dostalo v pozdější době
2. dvorský sudí i pod králem Václavem II. (1271-1305)
3. shoda jmen (otec a syn)

před r. 1300 ?

- kniha má znaky staršího rázu, především co se týče věcí, slohu i jazykových forem
- věci:
 - zpráva o vdání (spisovatel musel žít v té době, kdy kniha byla sepsána)
 - kniha vysvětluje slovo „ohřeb“ (nenajdeme v Majestas Carolina, která čerpá z R.K.)
 - svod v plné platnosti X na konci 13. stol. se vytrácel

- slova:

- „spas“ = pastva X „spas“ = spása, spasitel
- „kobylník“ (pastor equorum) pouze R.K.
- obsahuje slova, která se dají vyložit jen na základě latinských pramenů (ohřeb, přivedení, přijetí, rada)

- sloh:

- písař měl důkladnou znalost toho, co psal (srozumitelný způsob psaní)
- sloh je však neohebný, tvrdý a neobratný
- popsání celých myšlenek větami a uspořádání vět je primitivní
- řeč, kterou psal nebyla vytríbena a vybroušena

Např.:

dativ na místě genitivu:

- „jsa těm dědinám hospodář“ (čl. 99)
- „berú groš opovědčiemu“ (čl. 215)
- „požeň do šesti neděl najdalšiemu roku“ (čl. 81)
- „na dědině býti ukázanie škody“ (čl. 260)

A jiné...

99. Pak-li nesmieš otepřieti svědky, že ti je dáno ¹⁾:
 tehda *jenž* ²⁾ pohoní, móż projíti póhon ³⁾, že móż dáti na
 své právo památné nebo pomocné, že móż zvésti ⁴⁾, proto
 že vložil ⁵⁾ dědiny ve dsky, aby na ty dědiny nezvedli a jsa
sám těm dědinám hospodář ⁶⁾, proto že neleží ve dskách
 otepřenie svědky, že pohnaný na tej dědině nic nejma, ani
 smie jie právem otepřieti, by beze lsti dáno jemu bylo ⁷⁾.

¹⁾ t. j. když komu, jenž statek příteli nebo synovi dal a pohnán byl,
 od soudu nepřipuštěno, aby přítel jeho dokázal, že mu statek dal,
 tehda

²⁾ Rukopisy mají: *jehož*; musí ale státi: *jenž*, jelikož se miní ten
 původ, který pohnal toho, jenž statek dal příteli proto, aby poháněn
 býti nemohl.

³⁾ t. j. může provesti při tím, že může dáti

⁴⁾ t. j. původ.

⁵⁾ t. j. proto že pohnaný vložil statek jiným do desk, aby naň žádný
 zvod jíti nemohl.

⁶⁾ t. j. může se zvod na ten statek vésti, poněvadž pohnaný statek jen
 zdánlivě daroval a skutečným hospodářem na něm zůstal.

⁷⁾ Poslední dvě věty vysvětlují začátek tohoto článku; odepřeli se totiž
 svědkové od soudu, když podezření bylo, že pohnaný jen proto
 statek dal, aby původa o právo exekuce připravil.

Kdy došlo k sepsání?

- z výše uvedeného vyplývá že sepsání knihy můžeme datovat do počátku 2. poloviny 13. stol.
- ALE netvrdíme, že celá kniha, která se nám dochovala jako nejstarší exemplář pochází z té doby => možná se jedná jen o opis z nějakého staršího spisu (nemůžeme s jistotou říci)

Autor?...Petr I. z Rožmberka?

Nejvyšší zemský komorník
1312-1346
=> Měl tedy možnost se
seznámit se všemi obyčejí a řády
zemského práva.

Autor

Obsahuje fráze typu:

- „Práva starého pana z Rožmberka“
- „Práva, kteráž byla u pana starého z Rožmberka“
- „Práva, ježto je měl pan z Rožmberka“

Z rozkazu a nebo na přání jednoho pana z Rožmberka byla
kniha sepsána nebo ji sám sepsal.
(Záviš, Jindřich nebo Petr)

nedopustiegnie sriedkoti nes cste abv brio dftam
ovrezo az amti magi jak me dftaci oco naly xun
by sriedzi

O pobomu takto pralbi

Takto ge pramo bdr lto koso porene a ten pobnamy
bude m praze a dval postle k vzadu ze gsu ti po
bnamj progoso sluzbu ofcali ymeho abv mogli stati
kupralbu a zastupia ge gries sluzebniq To gie my
me onnomie prazd prizual

Uogmagi sie pralbi stareho zuna
Rožmberka a nazprave o ko
mornicest bdr kzecho porenu

Ktoz porome komornika prazskao naposon
ma pralbo odneso dau gemuz poruzeno
geste gie rozdalusi dizi haleze a od pegeti
genz zemsta peget dalka komornikom pralbo dati
bzi haleze dna to gie puzazi genz dftam blidne
nebo komuz ponucie pegeti rozdati / A bdr dfto
popramie pramo gredim komornikom panfem
pobnati pro toze ge a ten popralbie kmetz pobon
a proto komorniku pralbo dati deca a tridzei ha
lezuoq poqestie sem y tam domid se nebrata spo
bona / A k sriedzemie pobona pralbo gest genu
daci m bdr die gredim bdr az a nazauzie gredim
ofied dati mizec miz a zralbu y son y tam

Mgine popralbie prazsta nemoze pobnati gedin
komornikom dohrada ze ta popina na take komorn
by toho suda / m gini popralbu prazsta popralba
komorniku prazskao pralbo geste dati za gesho wodu
qstidestac halezuolt to gest puet gressiuolt gesto
poboml / A czeqa pmet sru muol abv on sam ko
mornik prazskoy dobt podie komorniku od prazda tae
popiny mizec mu ge pobomiti sru / day genu puet
gressiuolt gesto komorniku miet menslicho prazda
a zralbu poqestie sem y tam domemad; sie spoda
nu nebrata k sriedzemie pobona pralbo groma dau
bdr die bo spodie gredim weqezeti y obiednati o
siema / Paki polwod cize sam komornika dau praz
skemu komorniku toho prazda m bdr em; drazgi bu
daci poboma tosta polwod pralbo dati ma dwa a
tridzei halezuolt za gesho wodu ze porene an sie
bdr pralbi az dohrada abv pruzsed pobomu sriedziet
zato greden ge dau az domuolt / abv sic bdr vital bdr
sriedziet pobon takez dcahy ge to ge za ge zralbu
pakl polwod cize ger zralbu dau tosta k sried
zeme dohrada y zraldu domow neday gesho zma
gredno dca a tridzei halezuolt

Na pobon komornika

Ktoz porome naposon komornika polwod
ma pralbo dau panofsi abv doledl komo
miky lde pobom a zramu gni da poqestie domid
sic k pobona nebrati az komornik ber toho neqze

Kniha starého pána z Rožmberka z roku 1486 + 15. století
Státní oblastní archiv Třeboň

ij/3 namentaria kate ge ludo spawny pohnai zenateho

Kdyz povered sa komoznyku sway kon ze namem smyede pohnaj mcho
maromkironi mcho kizrus kolywet potriebeu gest polowuzie myta
povered poveruzen ze konye qozyzil.

ij Kdyz Zenateho Wladiku pohnaje khradi qrawo gey komoznykem
hrastkem pohnati tykem adona keda zem zastupi nagegie slazy. dz
gey zastupi swyrazstie tchda qozen hrastky komoznyk sam rapict. wifonj
kteremuz mchlyze zem swy cesty puzyste.

Wastly Zenateho Wladika pohnaje khradi zgyue paporu zdahc nez sprazstie
pawo gey hrastkenu komoznyku pohnaj tykem khradie. potom qozma
hrastky komoznyk te paporu wnyez gna pohnaje khracie komoznyka. od
krazada gend bude swym pohnati Wladica Odwora keda zem gcho zastupi

(nejstarší rukopis z druhé poloviny 14. stol.
Národní archiv Praha)

Zdroje:

- BRADL, Vincenc. *Kniha Rožmberská / kritické vydání opatřené poznámkami a glosářem jež učinil Vincenc Brandl*. Praha: Jednota právnická, 1872.
- Příspěvatelé Wikipedie, Rožmberská kniha [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2014, Datum poslední revize 29. 06. 2014, 06:32 UTC, [citováno 26. 03. 2016]
<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Ro%C5%BEmbersk%C3%A1_kniha&oldid=11615166>

Obrázky:

- Wikipedia
- <http://www.mvcr.cz/clanek/kulturni-pamatky.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>